

До спеціалізованої вченої ради Д 08.727.04 у
Дніпропетровському державному університеті
внутрішніх справ

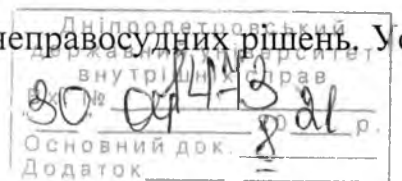
49005, м. Дніпро, проспект Гагаріна, 26

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Школи Сергія Миколайовича – на дисертацію Деркач Яни
Володимирівни «Кримінальна відповідальність за втечу із
спеціалізованого лікувального закладу», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 –
кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право.**

Актуальність теми дослідження. На сьогодні в Україні правосуддя в Україні здійснюється шляхом конституційного, цивільного, господарського, кримінального та адміністративного судочинства і реалізується виключно професійними суддями. Тому одним із основних завдань, які постають перед суспільством, є підвищення ефективності дії системи правосуддя. Здійсненню правосуддя сприяє діяльність органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, органів, що виконують вироки, постанови, ухвали, інші рішення суду. Водночас в ході розслідування справ відбувається чимало порушень, зокрема, недотримання законності, неповага до честі і гідності особи, неповнота і односторонність розслідування. Все це сприяє виникненню і поширенню багатьох негативних явищ, зокрема злочинів проти правосуддя. Саме вчинення цих злочинів є перешкодою для правоохоронних органів та суду у пошуку істини та встановленні справедливості.

Суспільна небезпека злочинів проти правосуддя полягає у тому, що вони підривають авторитет органів, які забезпечують не лише охорону права і судочинство, а й державу загалом, породжуючи невпевненість суспільства у спроможності державних інститутів ефективно протистояти злочинності. Внаслідок цього у правосвідомості людей зароджується негативна оцінка діяльності органів правопорядку та їх осуд. Крім того, злочинам проти правосуддя притаманна висока латентність, яка обумовлюється бажанням не допустити суспільного розголосу наявних фактів неправосудних рішень. Усе

це негативно впливає на ефективність застосування кримінального закону, зокрема, й ст. 394 Кримінального кодексу України «Втеча із спеціалізованого лікувального закладу», норми якої спрямовані на кримінально-правову охорону суспільних відносин у сфері правосуддя в частині захисту суспільства від людей, які становлять небезпеку як для себе, так й для оточуючих.

Вищезазначені та інші обставини в сукупності обґрунтовують актуальність та своєчасність дослідження Я.В. Деркач «Кримінальна відповідальність за втечу із спеціалізованого лікувального закладу».

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційної праці Я.В. Деркач є обґрунтованими, оскільки в роботі комплексно досліджується проблеми, пов'язані з кримінальною відповідальністю за втечу із спеціалізованого лікувального закладу. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується зв'язком дослідження з науковими програмами, планами і темами, постановкою мети та завдань дослідження, логікою викладення матеріалу, широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, використанням різноманітних методів наукового пізнання.

Тема дисертації Я.В. Деркач «Кримінальна відповідальність за втечу із спеціалізованого лікувального закладу» узгоджується з: Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011 р.; Планом дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р., схваленого розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р; основними напрямками наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2015–2020 рр., а також Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 р., схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р.

Мета і завдання дослідження сформовані достатньо чітко, останні

підпорядковуюються основній меті і спрямовані на послідовне її досягнення. Авторка поставила перед собою за *мету* обґрунтувати встановлення кримінальної відповідальності за втечу зі спеціалізованого лікувального закладу та виробити відповідні рекомендації для удосконалення кримінально-правової охорони правосуддя. Для досягнення окресленої мети, здобувачка вирішила певні *завдання*: здійснила історико-правовий нарис розвитку та проаналізувала сучасний стан законодавства про кримінальну відповідальність за втечу із спеціалізованого лікувального закладу; з'ясувала соціальну обумовленість розглядуваної кримінально-правової заборони; охарактеризувала зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за втечу із спеціалізованого лікувального закладу; дослідила зміст об'єктивних та суб'єктивних ознак втечі із спеціалізованого лікувального закладу; розробила пропозиції щодо удосконалення кримінально-правової охорони правосуддя. *Об'єкт та предмет* визначені правильно та співвідносяться з метою і завданнями дослідження.

При написанні дисертації застосовано такі *методи дослідження*: діалектичний метод наукового пізнання, історико-правовий, компаративістський, формально-логічний, соціологічний і статистичний методи. *Емпіричну базу дисертації* становлять: офіційні статистичні дані Генеральної прокуратури України та Офісу Генерального прокурора за 2013-2020 роки щодо кількості облікованих злочинів, передбачених ст. 394 КК України; матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень та результати опитування слідчих (87 осіб) та працівників спеціалізованих лікувальних закладів (35 осіб).

Наукова новизна дослідження Я.В. Деркач полягає у тому, що воно є першим комплексним монографічним дослідженням, яке присвячене вивченню кримінальної відповідальності за втечу із спеціалізованого лікувального закладу. У результаті дослідження здобувачкою отримано низку нових для науки кримінального права положень.

На підставі аналізу сучасного українського законодавства й зарубіжного досвіду правового регулювання відповідальності за втечу із спеціалізованого лікувального закладу автором доведено доцільність декриміналізації ст. 394 КК України «Втеча із спеціалізованого лікувального закладу». Дисертантка обґрунтовує позицію про те, що ст. 394 КК України свідчить про данину радянським традиціям кримінально-правового творення, оскільки поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги було способом боротьби з інакомисленням та намаганням забезпечити «боротьбу з алкоголізмом» наприкінці існування Радянської Союзу. У роботі дістало подальшого розвитку положення щодо надмірності кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері правосуддя як родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя, оскільки безпосереднім об'єктом ст. 394 КК України є суспільні відносини у сфері забезпечення нормальної діяльності спеціалізованих лікувальних закладів.

Важливим аспектом проведеної здобувачкою роботи є як *опубліковані праці*, так і *апробація результатів* її наукового пошуку. Зокрема, Я.В. Деркач опубліковано чотири статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, одну – у періодичному науковому виданні іншої держави за профілем дисертації. Положення дисертації апробовано під час виступу на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права» (25 травня 2018 р., м. Дніпро) та Міжнародній науково-практичній конференції «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (1-2 листопада 2019 р., м. Харків).

Зміст роботи відповідає науковій спеціальності, за якою виконана дисертація. Матеріал викладено юридично грамотно, дисертація характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, послідовністю і логічним взаємозв'язком з її структурними елементами. Дисертація *оформлена* згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Після ознайомлення з матеріалами дослідження,

а також авторефератом дисертації слід зазначити, що автореферат дисертації відображає зміст її основних положень.

Вступ роботи відповідно до вимог МОН України містить інформацію щодо актуальності теми проведеного дослідження, зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами, у ньому визначені мета й завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; наводяться наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, їх апробація, зазначені структура та обсяг дисертації.

У *розділі 1* дисертаційної роботи досліджено розвиток вітчизняних правових норм, що передбачали кримінальну відповідальність за розглядане діяння, з часів Київської Русі і дотепер. Досліджується відповідність введення на законодавчому рівні окремої кримінально-правової заборони підставам та принципам криміналізації, розробленим теорією кримінального права. Аналізується зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за втечу із спеціалізованого лікувального закладу.

Розділ 2 присвячено кримінально-правовому аналізу складу втечі зі спеціалізованого лікувального закладу за КК України. Розглянуто особливості об'єкта та предмета досліджуваного злочину, ознаки об'єктивної сторони, досліджені ознаки суб'єкта і суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 394 КК України. Зокрема, здобувачка підтримує позицію, що суб'єктом втечі із спеціалізованого лікувального закладу є фізична осудна, або обмежено осудна особа, відносно якої судом прийнято рішення про застосування примусових заходів медичного характеру (виключно з поміщенням в спеціалізований лікувальний заклад), яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16-річного віку.

У **висновках** дисертантка підводить підсумки виконаного дослідження, викладає свої висновки і пропозиції, які є обґрунтованими і в цілому їх слід підтримати. Робота є комплексним, авторським науковим дослідженням, має теоретичне та прикладне значення і сприяє кращому розумінню ключових проблем кримінальної відповідальності за втечу із

спеціалізованого лікувального закладу та формулюванню на цій основі пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити *окремі зауваження*, які викликають сумніви чи потребують додаткової аргументації.

1. «За результатами проведеного дослідження кримінальної відповідальності за втечу зі спеціалізованого лікувального закладу вперше доведено доцільність декриміналізації ст. 394 КК України». Так виглядає перший пункт новизни одержаних авторкою результатів, який має лише декларативний характер і не містить обґрунтування такої пропозиції.

2. Думка здобувачки про те, що «існування такої статті в кримінальному законі свідчить швидше про данину радянським традиціям кримінально-правового творення, оскільки поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги було способом боротьби з інакомисленням та намаганням забезпечити боротьбу з алкоголізмом» є занадто слабкою для аргументації декриміналізації ст. 394 КК України.

3. Дослідивши зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за втечу із спеціалізованого лікувального закладу, авторка встановила, що «кримінальна відповідальність за втечу із спеціалізованого лікувального закладу не характерна навіть для країн пострадянського простору». По-перше, в чому тут новизна? По-друге, я не вважаю, що це є доводом щодо необхідності декриміналізації вказаного складу злочину. Може цей висновок свідчить про те, що ми повинні декриміналізувати всі норми КК України за які відсутня кримінальна відповідальність в інших країнах?

4. Дисертантка доводить необхідність декриміналізації втечі із спеціалізованого лікувального закладу невідповідністю таким підставам: 1) відсутність суспільної небезпеки цього діяння 2) практична відсутність динаміки цих діянь.

Щодо першої підстави, то максимальне покарання, встановлене за вчинення цього кримінального правопорушення (позбавлення волі до двох років), вже свідчить про його суспільну небезпечність. Законодавець визнає його злочином, а не проступком. І це, на мій погляд, пов'язане саме із суб'єктом злочину щодо якого застосовуються примусові заходи медичного характеру або здійснюється примусове лікування, з метою, зокрема, *забезпечити запобігання інфекційної небезпеки для суспільства.*

Щодо другої підстави, то динаміка цих діянь є. Про це стверджує й сама авторка: протягом 2013-2020 років обліковано 91 кримінальне правопорушення, 62 особам вручено повідомлення про підозру, у 20 випадках до суду направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру, 48 проваджень закрито, винесено 6 обвинувальних вироків.

Вищевказані окремі суперечливі та дискусійні положення не впливають на загальний високий науково-практичний рівень рецензованої дисертації і не піддають сумніву основні наукові результати, отримані дисертанткою.

В И С Н О В О К :

Дисертація «Кримінальна відповідальність за втечу із спеціалізованого лікувального закладу» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертації та автореферату відповідає вимогам, що встановлені у пп. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. Вона є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується

едністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку кримінального права.

Авторка дисертації **Деркач Яна Володимирівна** на підставі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри публічного права
Інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент**

Сергій ШКОЛА

Підпис доцента Школи С.М. засвідчую:

**Проректор з навчальної роботи
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»**

Юрій ХОМЕНКО